

«Λαός και ατομικότης»

«Το οικοδόμημα του εγώ, ο υψηλός πύργος του Βαβέλ, κρημνίζεται εκάστη στιγμή παρεροχμένη αφαιρεί λίθον από λίθον. Και η ατομικότης, μ' εσταυρωμένας χείρας, θεωρεί με ανέκφραστον λύπην κατεδαφιζόμενον το έργον των αιώνων και δεν τολμά ν' αντιτάξει το στήθος της εις την ορμήν της καταγίδος. Καθώς ο Σαμφών εστερήθη με τας τρίχας της κεφαλής την θαυμασίαν αυτού ρώμην, ούτω και το εγώ αισθάνεται ηλλατωμένην την δύναμίν του@ ο ισχυρός του βραχίων ο ποτέ παλεύσας με τα πλήθη κρέμαται άεργος και εις στιγμάς τινας αθυμίας διαφεύγει από τα χείλη αυτού η πικρά εξομολόγησις της αδυναμίας του.

Ενώ δε ο ήλιος ούτος φαίνεται πλησιάζων εις την δύσιν του, άλλος ήλιος ανατέλλει επί του ορίζοντος. Ο Λαός πλημμυρεί το πεδίον εξ ου το εγώ αποσύρεται και παραλαμβάνει από τας χείρας αυτού το σκήπτρον του κόσμου.

Ενταύθα λοιπόν είναι ο οικείος τόπος προς την ξής ερώτησιν@ το εγώ άρα γε θέλει δύσει οριστικώς; η ανθρωπότης θέλει στερηθεί την δύναμιν της; η μεταξύ των δύο τέκνων της πάλη δεν θέλει αποπερατωθεί ειμή δι' αδελφοκτονίας;»

Η «αιώνια» διαμάχη κοινότητας και ατομικότητας που τροφοδοτεί και τη φιλοσοφία της ιστορίας. Μια διαμάχη δοσμένη με παραδειγματικό τρόπο από έναν Έλληνα στοχαστή, τον **Μάρκο Ρενιέρη** (Τεργέστη 1815 - Αθήνα 1897), στα μέσα του προηγούμενου αιώνα, τότε που ο λαός είχε ήδη αρχίσει να «εισβάλλει» στη δημόσια ζωή εκτοπίζοντας την αδιαφιλονίκητη κυριαρχία του «εγώ». Ο Μάρκος Ρενιέρης, δικηγόρος, δικαστικός, πανεπιστημιακός, πρόεδρος, ανώτατος κρατικός λειτουργός, πολιτικό στέλεχος των Ριζοσπαστών της Επτανήσου, ιστορικός και δοκιμογράφος είναι από εκείνες τις λιγοστές προσωπικότητες της εποχής του που συλλαμβάνει την αναγκαιότητα συγκρότησης μιας «φιλοσοφίας της ιστορίας». Φιλοσοφίας ικανής να τάμει το «Ανατολικό Ζήτημα», που κατ' αυτόν, δεν ήταν παρά «Ανατολικό φιλοσοφικό ζήτημα». Στη διαίρεση Ανατολή - Δύση, την Ελλάδα την κατέτασσε αποφασιστικά στην δεύτερη, θεωρώντας ότι η χώρα πρέπει να μιμείται την Αγγλία και τη Γαλλία και όχι τη Ρωσία...

Ο Μάρκος Ρενιέρης δεν εμφορείτο από «κοινωνιστικές» ιδέες. Πίστευε στον λαό, όπως σημειώνει στην εισαγωγή του ο καθηγητής Παναγιώτης Νούτσος, όχι με τον τρόπο που υποδεικνυαν οι σοσιαλιστικές ιδέες του καιρού του, αλλά με «μυθικό» τρόπο που δεν αναμοχλεύει τα κοινωνικά πά-

θη, το αντίθετο, θέλει να τα συγκαλύψει. Με αυτή την έννοια, ήταν ένας διανοούμενος του συνέβαλε στην καλλιέργεια της ηγεμονίας της αστικής τάξης της εποχής του. Πέρα, ωστόσο, από αυτή την πολιτική του λειτουργία, στο έργο του επιτελείται η τομή δύο πολιτισμών, του ιταλικού (αφού σπούδασε στη χώρα αυτή) και του ελληνικού, ένα έργο που σε πολλά σημεία ακολουθεί τις πολιτικές και ιδεολογικές καμπές δυτικισμού - αντιδυτικισμού που εμφανίζονται στην πολιτική του νεοσύστατου ελ-

Μάρκος Ρενιέρης,
«Φιλοσοφία της Ιστορίας»

Δοκίμιον

Εισαγωγή Παναγιώτη Νούτσου,
εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής
Τράπεζας, Αθήνα 1999,
σελ. 202

ΜΑΡΚΟΣ ΡΕΝΙΕΡΗΣ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΤΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΝΟΥΤΣΟΥ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ
ΑΘΗΝΑ 1999